

EUROPA-KOMMISSIONEN

Bruxelles, den 11.3.2010
KOM(2010)84 endelig

**MEDDELELSE FRA KOMMISSIONEN TIL EUROPA-PARLAMENTET OG
RÅDET**

Rapport om opbygningen af det indre marked for gas og elektricitet

SEK(2010)251

MEDDELELSE FRA KOMMISSIONEN TIL EUROPA-PARLAMENTET OG RÅDET

Rapport om opbygningen af det indre marked for gas og elektricitet

A. BAGGRUND

I slutningen af 2008 og i 2009 blev verden ramt af den finansielle og økonomiske krise. Det indvirkede direkte på energiefterspørgslen og fik uventet olieprisen til at falde på de internationale markeder, hvilket igen fik konsekvenser for gas- og elpriserne.

En konflikt mellem to virksomheder uden for EU (Gazprom i Rusland og Naftogaz i Ukraine) medførte, at gasleverancerne til EU stod over for en hidtil uset trussel. Mellem den 6. og den 20. januar 2009 blev gasstrømmene mellem Rusland og EU via Ukraine afbrudt, og det ramte flere medlemsstater.

2009 var også et vigtigt år på grund af den tredje lovpakke for det indre energimarked¹, som blev vedtaget den 13. juli 2009. Den tredje lovpakke indeholder forbedringer af det regelsæt, som er nødvendigt, for at åbningen af markederne kan få fuld virkning, således at energipriserne kan blive lavest mulige og energisikkerheden og –bæredygtigheden kan forbedres.

I denne rapport² diskuteres det, hvordan ovennævnte begivenheder har indvirket på EU's markeder for elektricitet og gas i det forløbne år, og hvordan de kan tænkes at påvirke udviklingen på markederne i den kommende tid.

B. UDVIKLINGEN PÅ CENTRALE OMRÅDER, RESTERENDE MANGLER

1. Gennemførelse af lovgivning

For at kunne fuldende det indre marked for gas og elektricitet og forberede gennemførelsen af den tredje lovpakke er det afgørende, at det gældende direktivs bestemmelser gennemføres korrekt³. I juni 2009 indledte Europa-Kommissionen overtrædelsesprocedurer mod 25 medlemsstater på elområdet og 21 medlemsstater på gasområdet. De væsentligste overtrædelser angik manglende gennemsigtighed, transmissionssystemoperatørers utilstrækkelige koordineringsbestræbelser med henblik på at tilvejebringe den størst mulige

¹ Pakken består af fem nye retsakter: direktiv 2009/72/EF om fælles regler for det indre marked for elektricitet og om ophævelse af direktiv 2003/54/EF, direktiv 2009/73/EF om fælles regler for det indre marked for naturgas og om ophævelse af direktiv 2003/55/EF, forordning (EF) nr. 713/2009 om oprettelse af et agentur for samarbejde mellem energireguleringsmyndigheder, forordning (EF) nr. 714/2009 om betingelserne for netadgang i forbindelse med grænseoverskridende elektricitetsudveksling og om ophævelse af forordning (EF) nr. 1228/2003, forordning (EF) nr. 715/2009 om betingelserne for adgang til naturgastransmissionsnet og om ophævelse af forordning (EF) nr. 1775/2005.

² Materialet til rapporten kommer fra to kilder: nationale rapporter, som de enkelte landes tilsynsmyndigheder har indsendt, og data fra Eurostat om slutbrugerpriser. De nationale rapporter blev indsendt til Kommissionen i andet halvår af 2009 og dækker hovedsagelig 2008, mens data fra Eurostat blev hentet frem den 26.1.2010 og dækker første halvår af 2009.

³ Direktiv 2003/54/EF og direktiv 2003/55/EF.

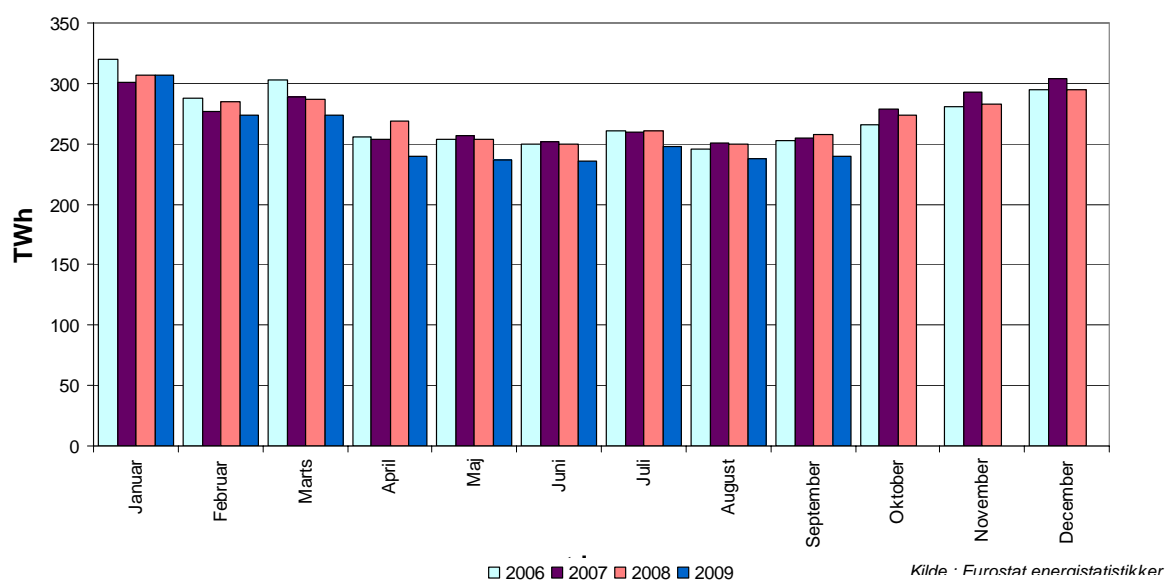
sammenkoblingskapacitet, manglende regionalt samarbejde, manglende håndhævelsesforanstaltninger fra de kompetente myndigheders side i medlemsstaterne og mangel på egnede procedurer for bilæggelse af tvister⁴. I oktober 2009 indledte Kommissionen endvidere traktatbrudssager mod to medlemsstater. Begge sagerne vedrørte gastransit og gaslagring⁵.

Kommissionens overtrædelsesprocedurer førte til, at Den Europæiske Unions Domstol dømte Sverige og Belgien for ikke at have gennemført bestemmelserne om de nationale regulerende myndigheders beføjelser vedrørende nettariffer korrekt⁶. I en anden sag blev Belgien dømt for ikke at have udpeget en gas-TSO⁷.

Kommissionen har bistået medlemsstaterne med at gennemføre de nye direktiver i den tredje lovpakke korrekt og rettidigt (dvs. senest den 3. marts 2011). Kommissionen har offentliggjort fortolkende bemærkninger om adskillelse ('unbundling'), nationale regulerende myndigheder, forhold i detailledet og gaslagring⁸.

2. Markedsintegration

Figur 1 – Månedligt bruttoforbrug af el i EU-27

Kilde: Eurostat energistatistikker

⁴ IP/09/1035, se: <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/09/1035&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>

⁵ IP/09/1490, se: <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/09/1490&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>

⁶ Sag C-274/08 (Sverige) og sag C-474/08 (Belgien).

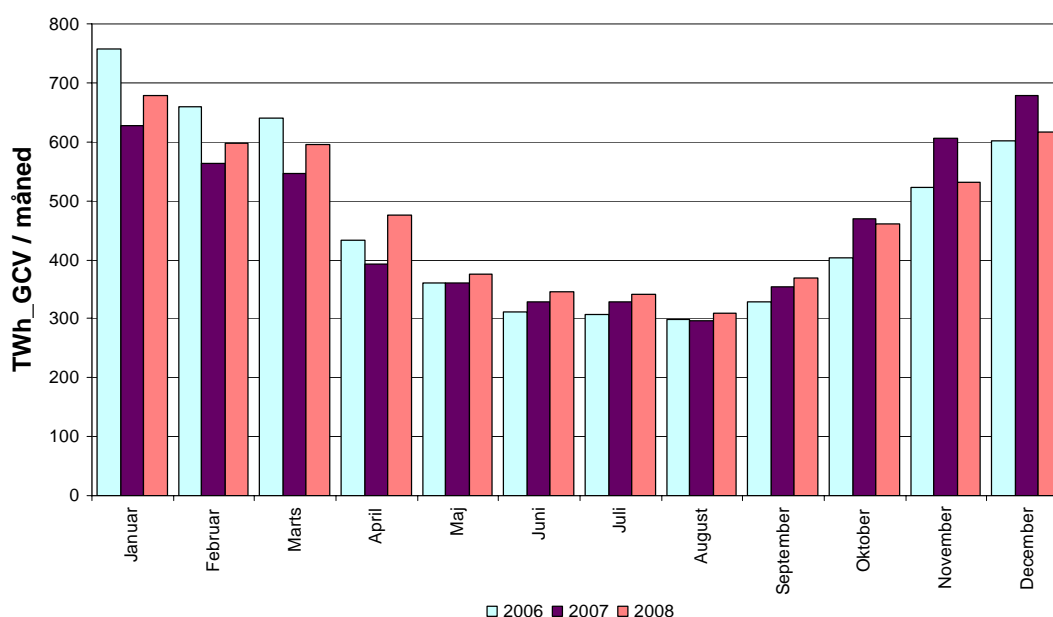
⁷ Sag C-475/08.

⁸ http://ec.europa.eu/energy/gas_electricity/interpretative_notes/interpretative_note_en.htm

Den mest iøjnefaldende konsekvens af den økonomiske krise har været det markante fald i gas- og elforbruget. På årsbasis er elforbruget i EU-27 nogenlunde uændret, men faldt med 12 % og 7 % i henholdsvis april og maj. Derefter begyndte forbruget at stige igen, men holdt sig på et betydeligt lavere niveau end i de foregående år.

Faldet i gasforbruget var endnu mere markant. Mellem januar og marts 2009 faldt gasforbruget (i EU-27) med ca. en fjerdedel. Dette fald kan til dels tilskrives afbrydelsen i gasleverancerne fra Rusland via Ukraine, men selv efter forsyningskrisen i marts 2009 lå gasforbruget i EU-27 stadig mere end 16 % lavere end niveauet i marts 2008.

Figur 2 – Månedligt forbrug af naturgas i EU-27

Kilde: Eurostat energistatistikker

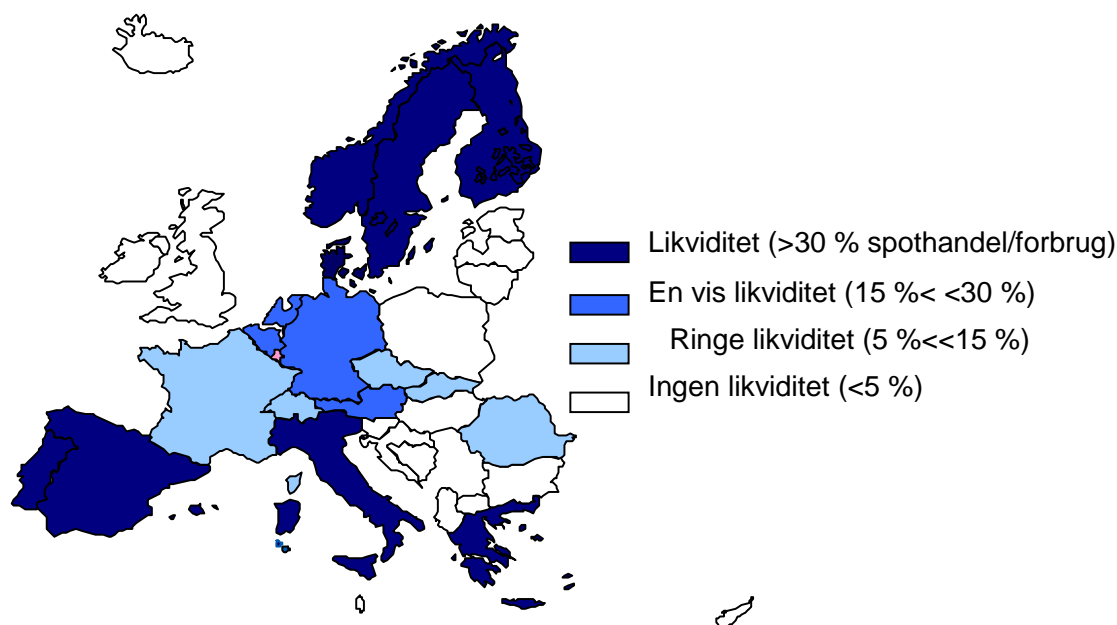
Mængder og likviditet på engrosmarkedet

Sammenlignet med den markante nedgang i el- og gasforbruget i første halvår af 2009 holdt de fleste engrosmarkeder mængdemæssigt skansen ganske godt. Selv om likviditeten generelt er steget, er handelsaktiviteterne på EU's gashandelspladser og –børser fortsat beskedne sammenlignet med elektricitetsmarkederne. På elderivatmarkederne har finanskrisen tilsyneladende fremmet overgangen til clearede transaktioner som et middel til at mindske modpartsrisikoen. Udviklingen af aktiviteter på de tyske handelspladser med integreringen af eksisterende indfødnings- og udtagningspunkter var udtryk for en positiv tendens.

Der er også tendens til, at de europæiske elbørser går sammen. EEX (European Energy Exchange) og Powernext har således i fællesskab lanceret EPEX (European Power Exchange), et spotmarked, der opererer i Frankrig, Tyskland og Schweiz, mens APX dækker Nederlandene, Belgien og Det Forenede Kongerige. Desuden har Nord Pool Spot, EPEX Spot og OMEL (Spanien) igangsat et projekt, der skal munde ud i en prissammenkædning

over hele Europa. Der blev oprettet gasbørser i Østrig og Danmark, og Italien forventer at åbne en gasbørs i begyndelsen af 2010.

Figur 3 – Likviditet på engrosmarkedet for spotel

Der har været stigende fokus på det regelsæt, der regulerer engrosmarkedet for energi og gas. Der er blevet sat spørgsmålstejn ved, om den eksisterende finansforordning og reguleringen på energiområdet giver mulighed for at føre effektivt tilsyn, endsige opnå en tilstrækkelig grad af gennemsigtighed. Kommissionen undersøger derfor muligheden af et lovgivningsinitiativ på dette område i 2010. Desuden har Kommissionen iværksat den procedure, der skal føre til vedtagelsen af en afgørelse om at ændre de regler for gennemsigtighed, som findes i bilaget til forordning (EF) nr. 1775/2005.

Infrastrukturinvesteringer

Den anden strategiske energiredegørelse, som blev offentliggjort i november 2008⁹, opstiller de områder, som EU vil prioritere på energiområdet i de kommende år. Med hensyn til gas- og elinfrastruktur er de vigtigste opgaver at udvikle energinettene og ikke mindst at råde bod på flaskehalse – herunder ved grænserne – og manglende infrastrukturforbindelser.

Det europæiske genopretningsprogram for energiområdet beforder og fremskynder investeringer i energisektoren og indvirker dermed direkte på økonomien og beskæftigelsen i EU. Det forbedrer også forsyningssikkerheden i de mest udsatte medlemsstater og forbinder 'energienklaver' med resten af energimarkedet i EU. Genopretningsprogrammet, som er godkendt af Rådet og Parlamentet¹⁰, stiller 2,365 mia. EUR til rådighed for projekter vedrørende gas- og elforbindelser.

⁹ Meddelelse fra Kommissionen til Europa-Parlamentet, Rådet, Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg og Regionsudvalget - anden strategiske energiredegørelse: EU-handlingsplan for energiforsyningssikkerhed og –solidaritet – KOM(2008) 0781 endelig.

¹⁰ Forordning (EF) nr. 663/2009, EUT L 200 af 31.7.2009.

Regionale initiativer¹¹

De regionale initiativer på elområdet har koncentreret sig om at skabe forbedringer med hensyn til beregning og allokering af midler til afhjælpning af flaskehalse, harmonisering af gennemsigtigheden og integrering af markedsudligning. Snart får den centrale østregion, den centrale sydregion og den centrale vestregion et fælles auktionsreglement på regionalt plan. I den centrale vestregion opererer den fælles auktionsplatform nu på grundlag af et harmoniseret auktionsreglement. Næste skridt består i at gennemføre en laststrømbaseret markedskobling. Markedskobling er nu også indført på samkøringsforbindelsen Danmark-Tyskland. Mulighederne for markedskobling ved den italiensk-slovenske grænse er ved at blive undersøgt. Et konsortium af energibørser har påbegyndt afprøvningen af en model for prissammenkædning over hele Europa.

Firenze-forummet har givet sin støtte til projektkoordineringsgruppens arbejde med at udvikle en model og en mere konkret plan for, hvordan man kan harmonisere koordineringen af den flaskehalshåndtering, der foregår mellem regionerne, og som, når tiden er moden, kommer til at omfatte hele EU. I den kommende tid lægges vægten på tre gennemførelsesprojekter i den nye ad hoc-ekspertgruppes regi.

På gasområdet har de regionale initiativer samlet sig om fem højt prioriterede områder i 2009: ny sammenkoblingskapacitet, adgang til rørledningskapacitet, gennemsigtighed, interoperabilitet og forsyningssikkerhed. Af markante eksempler på fremskridt på hvert af disse højt prioriterede områder kan nævnes: lanceringen af en 'open season'-procedure med henblik på at vurdere markedets efterspørgsel og allokere kapacitet til samkøringsforbindelsen mellem Frankrig og Spanien, lanceringen af en sekundær kapacitetsplatform i Tyskland, Nederlandene og Danmark, der kan tilbyde fast kapacitet på dag-til-dag basis, offentliggørelse af dagens oplysninger om transmissionskapacitet og strømme i nordvestregionen, undersøgelse af forskellige metoder til vending af strømningsretningen i syd-sydøstregionen og indgåelse af aftaler om sammenkoblingspunkter og operationelle balanceringsaftaler samt gennemførelse af fælles forretningspraksisser aftalt inden for rammerne af European Association for the Streamlining of Energy Exchange. Arbejdet med forsyningssikkerhed koncentrerer sig om at hæve beredskabsniveauet i medlemsstaterne ved at forbedre adgangen til lagring og oprette kapacitet til tilbagegående strømme.

Fremskridtene med at gennemføre de regionale initiativer på el- og gasområdet bidrager utvivlsomt til yderligere markedsintegration. I visse tilfælde er resultaterne ganske bemærkelsesværdige, for eksempel i det centrale Vesteuropa. På nogle områder såsom balancering forekommer det vanskeligere at gøre egentlige fremskridt på trods af regulerende myndigheders og interessenters stadige indsats. Hertil kommer, at de fremskridt, der er opnået i de fleste regioner, har været utilstrækkelige til at efterleve bestemmelserne i de gældende forordninger om el- og gassektoren fuldt ud, hvilket medførte, at der i juni 2009 måtte indledes traktatbrudssager.

De regionale initiativers fremtidige rolle

¹¹ Jf. også "Safeguarding the move to a single EU energy market. ERGEG Regional Initiatives Progress Report – November 2009." ("Sikkert på vej mod et fælles energimarked i EU. Statusrapport om regionale initiativer fra Gruppen af Europæiske Tilsynsmyndigheder for Elektricitet og Gas – november 2009").

Hvis de regionale initiativer skal få succes i fremtiden, må en række udfordringer tages op. For det første skal de regionale initiativers "bottom-up"-metode gerne gå hånd i hånd med den tredje lovpakkes mere "top-down"-prægede metode, særligt for så vidt angår udarbejdelsen af overordnede retningslinjer og netregler. For det andet er der en risiko for, at de enkelte regioner når frem til forskellige – og dermed inkompatible – løsninger på de problemer, de står over for. Kommissionen agter at tage disse udfordringer op i en meddelelse om de regionale initiativers fremtidige rolle og form, og meddelelsen kan eksempelvis behandle emner som udviklingen af en fælles markedsmodel, indkredsning af en hensigtsmæssig fremgangsmåde for inddragelse af interessenter og behovet for politisk støtte til regional integration fra medlemsstaternes side.

Det er positivt, at medlemsstaterne involverer sig stadigt mere i regional integration. I juni 2009 undertegnede Europa-Kommissionen og otte medlemsstater omkring Østersøen (Danmark, Tyskland, Estland, Letland, Litauen, Polen, Finland og Sverige) et aftalememorandum om planen for sammenkobling af det baltiske energimarked. I december 2009 undertegnede Østrig, Tjekkiet, Tyskland, Ungarn, Polen, Slovakiet og Slovenien et "aftalememorandum om det central- og østeuropæiske forum for integration på elektricitetsmarkedet".

3. Koncentration og konsolidering

Tendensen synes at gå i retning af aftagende koncentration på engrosmarked for elektricitet for så vidt angår kapacitet. I rapporteringsperioden underrettede ikke mindre end 10 medlemsstater om fald i Herfindahl-Hirschman-indekset. Tendensen var særligt udtalt i Belgien, Slovenien og Slovakiet, om end markedsconcentrationen fortsat er høj i Belgien og Slovakiet. Fremskridt på det slovenske marked resulterede i en lavere markedsconcentration her. Disse fremskridt fremstår tydeligere i de enkelte medlemsstater end i regionerne. Den høje koncentration på engrosmarkedet for elektricitet bekræftes af den omstændighed, at kun syv medlemsstater havde et marked med moderat koncentration¹².

På engrosmarkedet for gas er koncentrationen fortsat høj. I 10 medlemsstater har de tre største grossister en markedsandel på 90 % eller derover¹³. De tre største virksomheders andel faldt kun i fem medlemsstater (Belgien, Frankrig, Ungarn, Italien og Spanien). De tre største virksomheders samlede andel steg ganske betydeligt i Rumænien og særligt i Bulgarien (+ 57 %)¹⁴.

For elektricitetens vedkommende sad de tre største virksomheder i 14 af medlemsstaterne på over 80 % af detailmarkedet¹⁵. Sammenlignet med sidste rapporteringsperiode er de tre største virksomheders andel af det samlede detailmarked for elektricitet faldet markant i Ungarn og Slovenien. I Slovakiet steg de tre største virksomheders samlede markedsandel med 25 % til 60 %. Det er vanskeligt at danne sig et rimeligt overblik over udviklingen på detailmarkederne for gas, da talmaterialet fra 11 medlemsstater er ufyldestgørende.

4. Prisudvikling

¹² Se tabel 3.1 og 3.2 i det tekniske bilag.

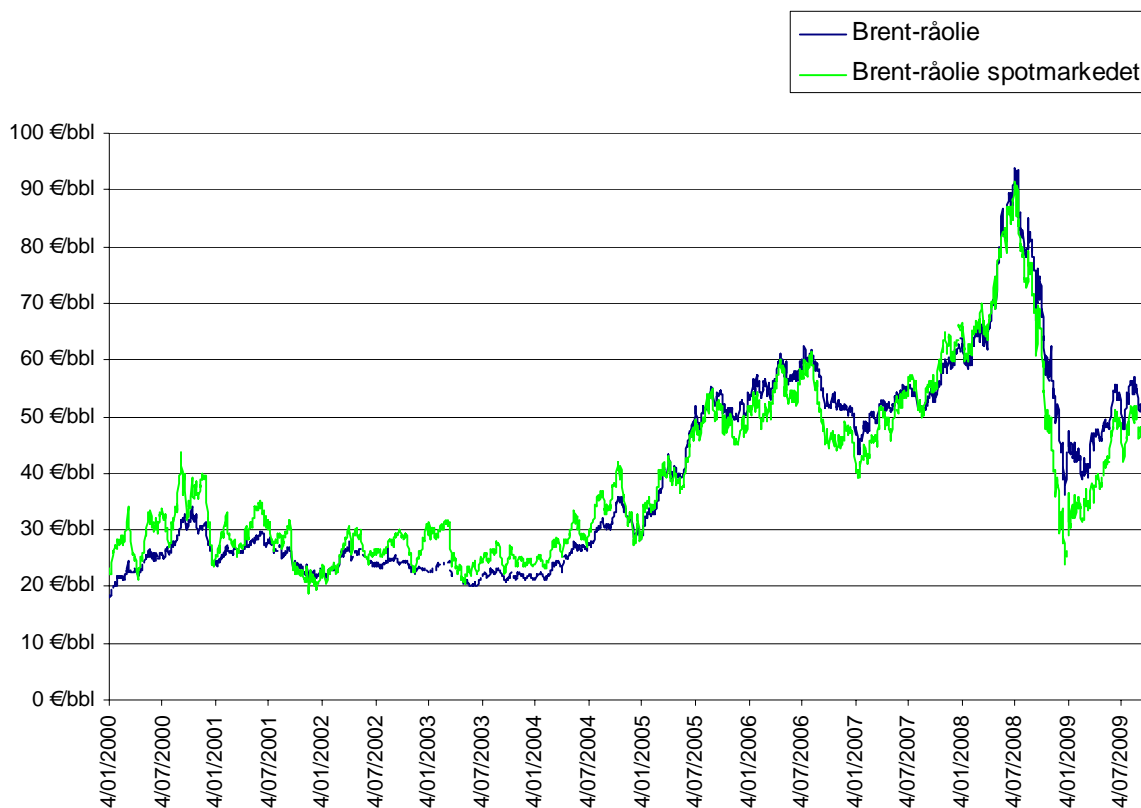
¹³ Se tabel 4.2 i det tekniske bilag.

¹⁴ Se tabel 4.1 i det tekniske bilag.

¹⁵ Se tabel 3.4 i det tekniske bilag.

Olieprisen på det internationale marked faldt som følge af den verdensomspændende økonomiske krise. Selv om prisen på Brent-råolie toppede med 92 EUR/tønne (147 USD) i juli 2008, nåede den i slutningen af 2008 helt ned på 27 EUR/tønne (37 USD) svarende til et prisfald på 70 %. I 2009 steg prisen på Brent-råolie på trods af ringe efterspørgsel. Denne udvikling afspejler både OPECs udbudsrestriktioner og et forbedret markedsklima. Medio 2009 handlede Brent-råolie til ca. det halve af maksimumprisen i juli 2008.

Figur 4 – Udviklingen på Brent-råolie i EUR/tønne¹⁶

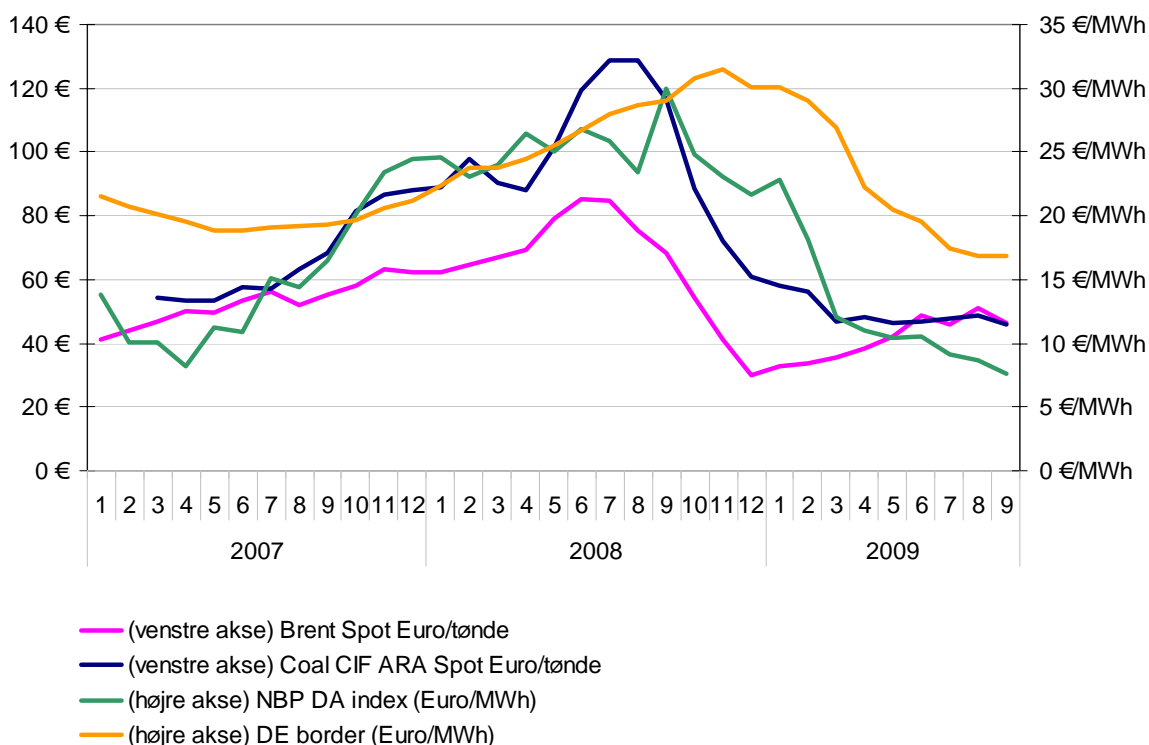
Kilde: Platts

Ændringerne i olieprisen har haft direkte indvirkning på engrospriserne på gas på grund af sammenhængen mellem olie- og gaspriser i mange langfristede gasforsyningsaftaler. Engrospriserne på gas indvirker så igen på engrospriserne på elektricitet.

Priserne på handelspladserne var betydeligt lavere end de olieafhængige priser i langfristede aftaler på grund af den økonomiske krise, forøget kapacitet til flydende naturgas og den ukonventionelle gas' succes i USA. På det europæiske fastland satte dette ganske vist prissætningsmekanismen i langtidskontrakter om gasforsyning under pres, men skabte tillige mulighed for konkurrence og likviditet på gashandelspladserne, hvor den udbudte gas var billigere end den gas, der leveredes i henhold til langfristede aftaler.

¹⁶ Se også "2009 Annual Report of the Market Observatory for Energy" (den årlige rapport fra Kommissionens markedsobservatorium for energi 2009), TREN/69693/2009, figur 30, s. 27.

Figur 5 – Prisen på konkurrencefølsomme brændstoffer (venstre akse) kontra gaspriser (højre akse)¹⁷

Kilde: Platts og BAFA

Statusrapporten for 2008 fremhævede, at stigningen i gas- og elpriser var en konsekvens af de stigende oliepriser på det internationale marked i første halvår af 2008. Da oliepriserne begyndte at falde som følge af den økonomiske krise, kunne det forventes, at gas- og elpriserne ville følge trop i begyndelsen af 2009.

I første halvår af 2009 faldt industrikundernes gaspriser da også i de fleste medlemsstater (med gennemsnitligt 7-12 %) ¹⁸. I Litauen, Sverige og Polen faldt priserne med over 20 %. I de fleste andre medlemsstater nød husholdningskunderne godt af et fald på ca. 8 % på gasregningen. Men i Bulgarien og Litauen steg gaspriserne for husholdningskunder faktisk med 11 % eller derover. Det skyldes sandsynligvis, at disse medlemsstater har prisregulering og måtte tilpasse priserne til markedspriserne.

Elpriserne er forblevet forholdsvis stabile, når man sammenligner første halvår af 2009 med andet halvår af 2008. Stigningen i elprisen var mere markant i Frankrig, Litauen, Letland, Portugal, Slovenien og Slovakiet (industrikunder) og i Luxembourg, Slovenien og Portugal (husholdninger). I den anden ende af skalaen faldt elpriserne kraftigt i Cypren, Danmark,

¹⁷ Se også "2009 Annual Report of the Market Observatory for Energy" (den årlige rapport fra Kommissionens markedsobservatorium for energi 2009), TREN/69693/2009, figur 52, s. 48.

¹⁸ Sammenlignet med priserne i andet halvår af 2008. Se tabel 5.13 i det tekniske bilag.

Irland, Rumænien og Sverige (industrikunder) og Belgien, Cypern, Polen, Rumænien og Sverige (husholdninger)¹⁹.

I de fleste medlemsstater lå prisen i første halvår af 2009 dog stadig højere end i 2008, selv om udviklingen i olieprisen umiddelbart kunne tyde på et mere markant fald i slutbrugerpriserne. Dette skyldes muligvis til dels, at det tager tid, før prisændringer på oliemarkedet slår igennem på slutbrugerpriserne. Det ser imidlertid også ud til, at de faldende energiomkostninger på engrosmarkedet ikke afspejles fuldt ud i slutbrugerpriserne.

5. Netoperatørernes uafhængighed

Antallet af medlemsstater, der går længere end de nuværende krav om juridisk og funktionel adskillelse i TSO'er, er uændret.

I 2009 opstod det første eksempel på en el-TSO på tværs af grænserne. E.ON solgte sit højspændingstransmissionsnetværk til den nederlandske statsejede TSO (TenneT). En TSO på tværs af grænserne eksisterede allerede i form af Gasunie, der ejer GTS i Nederlandene og Gasunie Deutschland i Tyskland. RWE bekendtgjorde, at virksomheden ville påbegynde frasalget af sit gasnet i første kvartal af 2010²⁰. Der arbejdedes videre med disse udviklingstendenser i fastlæggelsen af Kommissionens konkurrencepolitik.

I distributionsleddet er adskillelsesordningen i det store og hele uændret, om end antallet af distributionssystemoperatører i nogle medlemsstater har ændret sig. Desuden gør medlemsstaterne fortsat omfattende brug af fritagelse for adskillelseskrevet i distributionsleddet²¹.

Det må forventes, at flere medlemsstater vil skulle tilpasse deres retsgrundlag til den tredje lovpakkes nye krav om adskillelse.

6. Effektiv myndighedsregulering

Energireguleringsmyndigheder bør have de fornødne beføjelser til at håndhæve reglerne på området. Derfor handlede de traktatbrudssager, som Kommissionen indledte i juni, da også om manglende sanktionsordninger på nationalt plan i tilfælde af overtrædelse af forordningerne om el og gas. Den tredje lovpakke rummer de detaljerede regler for regulerende myndigheders forpligtelser og beføjelser, som potentielt kan løse dette problem. De regulerende myndigheder skal fremme et konkurrencedygtigt, pålideligt og miljømæssigt bæredygtigt indre marked for elektricitet og gas i EU. Desuden skal Agenturet for Samarbejde mellem Energireguleringsmyndigheder sørge for at føre lovpligtigt tilsyn med grænseoverskridende forhold.

TSO'erne er i færd med at forberede gennemførelsen af den tredje lovpakke. Det europæiske net af transmissionssystemoperatører på elområdet var helt klar til at påbegynde sit arbejde i juli 2009. Det europæiske netværk af transmissionssystemoperatører for gas oprettedes i

¹⁹ Se tabel 5.7 og 5.9 i det tekniske bilag.

²⁰ IP/09/410, se <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/09/410&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>

²¹ Se figur 7.4 i det tekniske bilag.

december 2009. Begge organisationer skal have deres vedtægter og forretningsorden godkendt hurtigst muligt, efter at forordningerne træder i kraft i marts 2011.

Den tredje lovpakke inddrager Kommissionen i arbejdet med at opstille prioriteringer for overordnede retningslinjer og netregler efter drøftelse med Agenturet for Samarbejde mellem Energireguleringsmyndigheder, det europæiske net af transmissionssystemoperatører og andre interessenter. Ved Firenze- og Madrid-foraene²² i 2009 blev det aftalt, at arbejdet skulle indledes med pilotprojekter for at finde ud af, hvordan processen kan tilrettelægges mest hensigtsmæssigt og effektivt. På gasområdet skal der udarbejdes overordnede retningslinjer og netregler om flaskehalshåndtering og på elområdet de første overordnede retningslinjer for nettilslutning. Kommissionen vil også gå i gang med at udarbejde andre overordnede retningslinjer og regler.

7. Kundeforhold

Det andet borgerforum for energi afholdtes i London i september 2009 og tog fat på en række områder, der kan forbedre forbrugernes vilkår på detailmarkedet²³. En af de foranstaltninger, der blev taget i overvejelse, var udarbejdelsen af en standardfaktura samt anbefalinger om bedst mulig praksis ved fakturering. Forummet støttede anbefalingerne om bedst mulig praksis ved fakturering med det formål at give forbrugerne i EU enkle, klare og informative gas- og elfakturaer. Anbefalingerne bygger på positive erfaringer med fakturering i et større antal EU-lande. Desuden fokuserede forummet på klagebehandling, intelligent måling og distributionssystemoperatørernes rolle.

Kundereaktioner - leverandørskift

Det tilgængelige materiale tegner ikke noget samlet billede af leverandørskift i medlemsstaterne. I de medlemsstater, der har fremsendt oplysninger, er den samlede tilbøjelighed til leverandørskift på detailmarkedet for elektricitet i det store og hele på samme niveau som i 2007 undtagen i Tyskland, hvor den steg med 1,4 %, og Sverige, hvor den steg til 11,3 %. De større industrivirksomheder årlige tilbøjelighed til leverandørskift var med 45 % ganske betydeligt Tjekkiet, en stigning på 12 % på et år. Sverige, Nederlandene, Italien og Det Forenede Kongerige var de lande, hvor det var almindeligst at skifte leverandør blandt mindre industrivirksomheder og husholdningskunder²⁴. Ser man på årlige leverandørskift i forhold til mængde, blev der rapporteret om en tilbøjelighed på over 10 % for store industrikunder i Østrig, Bulgarien, Tyskland, Luxembourg, Polen, Rumænien og Irland²⁵.

På gasområdet findes der kun få sammenlignelige tal for leverandørskift. Af de lande, der fremsendte oplysninger om det samlede detailmarkeds leverandørskift i forhold til målersteder, der kommer i betragtning, havde Nederlandene og Frankrig med henholdsvis 9,1 % og 9,8 % det højeste niveau. Markederne i Det Forenede Kongerige, Frankrig og Nederlandene er de mest aktive i den forstand, at der er flest mindre virksomheder – henholdsvis 18,9 %, 9,8 % og 9,1 % – der skifter leverandør²⁶. Af de lande, der fremsendte oplysninger om leverandørskift i forhold til mængde, kan nævnes Danmark, hvor tilbøjeligheden til leverandørskift på det samlede detailmarked faldt fra 29 % til 16 %, og

²² www.ec.europa.eu/energy/gas_electricity/index_en.html

²³ Se Kommissionens memo 09/429 af 30.9.2009.

²⁴ Se tabel 2.2 i det tekniske bilag.

²⁵ Se tabel 2.1 i det tekniske bilag.

²⁶ Se tabel 2.4 i det tekniske bilag.

Spanien, hvor tilbøjeligheden fremviste et lignende fald til 6 %. Det ungarske marked, hvor 11,8 % skiftede leverandør, er det mest aktive både hvad angår mindre virksomheder og husholdningskunder²⁷.

Der er stor forskel på, hvor udbredt leverandørskift er i forskellige medlemsstater, idet man på nogle mere modne markeder - f.eks. Det Forenede Kongeriges - er vidne til forholdsvis høje procentsatser, mens der på andre ingen eller næsten ingen aktivitet er. Ser man på mindre virksomheder og husholdninger, tyder de indberettede tal på, at elforbrugere er tilbøjelige til at være mere aktive end gasforbrugere.

Regulerede priser

Det er stadig meget almindeligt blandt EU's medlemsstater at operere med åbne markeder for energi og regulerede energipriser på én gang. Over halvdelen af medlemsstaterne har således prisregulering. Regulerede priser for elektricitet og gas findes i: Bulgarien, Danmark, Estland, Frankrig, Grækenland, Ungarn, Irland, Italien, Litauen, Polen, Portugal, Rumænien og Slovakiet. I Letland og Cypern reguleres priserne for el, men ikke for gas. De husholdningskunder, der er dækket af prisregulering, udgør i nogle tilfælde en betydelig andel af befolkningen, eksempelvis i Frankrig og Italien. I de fleste medlemsstater omfatter prisreguleringen ikke kun husholdningskunder²⁸.

Kommissionen fremsendte åbningsskrivelser til Grækenland, Litauen, Polen, Portugal og Rumænien, fordi landene fastholder prisreguleringssystemer, der overtræder EU-direktiver om el og gas²⁹. Der pågår tillige traktatbrudssager om prisregulering mod Estland, Irland, Italien og Frankrig.

Taskforce med ansvar for indførelse af intelligente net på det indre marked for energi

Indførelsen af mere aktive og intelligente transmissions- og distributionssystemer i form af intelligente net er af stor betydning for, at det indre marked for energi kan udvikle sig yderligere. Taskforcen blev oprettet i november 2009 og har til opgave at rådgive overordnet om regulering på europæisk plan og koordinere i den indledende fase i arbejdet med at indføre intelligente net i henhold til den tredje energipakkes bestemmelser. Taskforcen vil skabe overblik over den teknologiske udvikling og de teknologiske visioner hos andre interessentgrupper. Den fremlægger sin endelige rapport i første halvår af 2011.

C. FORSYNINGSSIKKERHED

Direktiv 2005/89/EF om foranstaltninger til fremme af elforsyningssikkerhed og infrastrukturinvesteringer fokuserer primært på transmissionsovervågning og overvågning af, at produktionskapaciteten er tilstrækkelig, samt indrapportering herom. Formålet med direktivet er en harmonisering, der sikrer, at medlemsstaternes politikker på området ikke divergerer i et omfang, der kan indebære konkurrencefordrejning. I 2009 har alle medlemsstater meddelt, at direktivets bestemmelser er gennemført fuldt ud i den nationale lovgivning.

²⁷ Se tabel 2.3 i det tekniske bilag.

²⁸ Se tabel 2.5 og 2.6 i det tekniske bilag.

²⁹ Se IP/09/1035

<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/09/1035&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>

Udvalget for grænseoverskridende elhandel³⁰ drøfter som led i sine overvågningsaktiviteter, hvordan der sikres tilstrækkelige leverancer af el på kort sigt. Af udvalgets analyse fremgår det, at balancen mellem produktion og efterspørgsel i de fleste lande generelt anses for at være passende for at kunne drive transmissionssystemer sikkert under normale forhold.

På gasområdet fremlagde Kommissionen forslag til en ny forordning den 16. juli 2009³¹. Forordningen ophæver direktiv 2004/67/EF. Den fokuserer på både forebyggende foranstaltninger og forberedelse af kriseledelse med henblik på at kunne handle på koordineret og effektiv vis i hele EU i tilfælde af kriser og afbrydelser af forsyningen. Den opretter også en standard for infrastruktur (n-1 indikator), en standard for forsyning og mekanismer til vending af strømningsretningen. Kommission er overbevist om, at denne forordning vil blive vedtaget i 2010.

Det er en stor udfordring at fastholde investeringerne i energiinfrastruktur i økonomiske krisetider. Den finansielle krise øger risikoen for, at investeringer i – og dermed realiseringen af – de energiinfrastrukturprojekter i EU, der er nødvendige for at imødekomme fremtidens forsyningsbehov, forsinkes eller opgives helt. Det er særligt uheldigt, fordi energisektoren befinder sig i en situation, hvor den har behov for omstruktureringer for at kunne bekæmpe klimaændringer og løse problemer med energisikkerhed. For at imødegå denne risiko og bidrage til økonomisk genopretning indeholder den europæiske økonomiske genopretningsplan bestemmelser, der letter finansieringen af energiinfrastrukturprojekter. Der kan særligt peges på, at der i genopretningsplanen afsættes 2,365 mia. EUR til støtte af vigtige sammenkoblingsprojekter på gas- og elområdet. Kommissionen bekræfter sit fortsatte engagement i infrastrukturinvesteringer med vedtagelsen af en infrastrukturpakke i slutningen af 2010.

D. KONKLUSIONER

Den finansielle krise har haft en markant indvirkning på det indre marked for energi i rapporteringsperioden. På den ene side har krisen sat de planlagte investeringer under pres på grund af potentielle finansieringsvanskeligheder og usikkerhed om udviklingen på udbudssiden, og den har medført faldende efterspørgsel, dog i mere udtalt grad for gas end for el. På den anden side har den skabt mulighed for konkurrence på gashandelspladserne, hvor der udbydes større mængder gas til lavere priser. Desuden kan den nuværende overforsyning på markedet for gas vise sig at bane vejen for forbrugerpriser, der bygger på udbud og efterspørgsel på gas snarere end på olieprisen.

Selv om nedgangen i gas- og elforbruget har haft indvirkning på forbrugerpriserne, kan faldet i energiomkostningerne på engrosmarkedet ikke siges at være slået fuldt igennem på forbrugerpriserne. Samlet set var priserne i første halvår af 2009 stadig højere end i første halvår af 2008. Udviklingen i detailhandelspriserne har været diffus, hvilket kan skyldes utilstrækkelig markedsintegration i detailledet.

De nationale regulerende myndigheders arbejde er i stigende grad orienteret mod forbrugerne, hvilket eksempelvis afspejles i indførelsen af intelligente målere, der er nøglen til intelligente net på det indre marked for energi. Denne tendens lover godt for en mere aktiv inddragelse af forbrugerne i arbejdet med at udforme det indre marked for energi, skabe mere effektiv

³⁰ Se http://ec.europa.eu/energy/gas_electricity/cross-border_committee_en.htm
³¹ Jf. KOM(2009) 363 endelig.

energiudnyttelse, inddrage vedvarende energikilder i større målestok, udbyde nye energitjenester, forøge gennemsigtigheden på markedet og smidiggøre leverandørskift.

Såvel samarbejdet mellem de europæiske elbørser som den aktuelle øgning i handelen tyder heldigvis på, at markederne fungerer. På trods af visse positive tegn på både detail- og engrosmarkedet er graden af markedsconcentration dog næsten uændret.

På den baggrund tilskynder Kommissionen i øjeblikket til investeringer. Det afspejles i den kommende infrastrukturpakke. Den tredje lovpakke fra 2009 tilskynder med sine klarere sektorspecifikke regler ligeledes til investeringer. Kommissionen er i færd med at forberede anvendelsen af den tredje lovpakke, idet den i fællesskab med Gruppen af Europæiske Tilsynsmyndigheder for Elektricitet og Gas, det europæiske net af transmissionssystemoperatører for elektricitet og det europæiske net af transmissionssystemoperatører for gas arbejder på overordnede retningslinjer og netregler. Medlemsstaterne kan vise deres engagement i det indre marked for energi ved at gennemføre den tredje lovpakke i den nationale lovgivning korrekt og rettidigt. Kommissionen vil også bistå medlemsstaterne med at gennemføre den tredje lovpakke og fortsat sikre, at den anden lovpakke gennemføres korrekt og fuldstændigt, herunder gennem formelle overtrædelsesprocedurer.

Investeringer er sammen med gennemførelsen af mere aktive transmissions- og distributionssystemer i form af intelligente målere og intelligente net af stor vigtighed for udviklingen af det indre marked for energi.

Om nødvendigt vil Kommissionen ikke begrænse sig til at regulere energiområdet, men uden tøven anvende de beføjelser, som konkurrenceretten giver den.

EU's strategi for en bæredygtig, konkurrencedygtig og pålidelig energipolitik står over for store udfordringer. Et indre marked for energi, der fungerer efter hensigten, er afgørende for at kunne sende de rette investeringssignaler og reagere på det generelle økonomiske tilbageslag. Kommissionen griber ind for at sikre, at el- og gasforbrugere i hele EU får det fulde udbytte af energimarkedet.